

УДК 796.077.5

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2025.2.2>

Іващенко Сергій Миколайович,
доцент кафедри права Національної безпеки та правової роботи
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6846-7422>

Йопа Тетяна Володимирівна,
старший викладач кафедри фізичної культури та спорту
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7869-9494>

Іващенко Вікторія Сергіївна,
здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та
права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» та
економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,
ORCID: <http://orcid.org/0009-0002-3455-9120>

Шевченко Андрій Михайлович,
здобувач вищої освіти Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-2300-7802>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНИХ АГЕНТІВ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

Це дослідження присвячене комплексному аналізу правових засад функціонування спортивних агентів як невід'ємних і ключових суб'єктів у системі професійних спортивних правовідносин. Актуальність роботи обумовлена зростанням економічної значущості спорту та необхідністю забезпечення прозорості, етичності та ефективності агентської діяльності, що безпосередньо впливає на кар'єри спортсменів та фінансову стійкість клубів. У межах роботи проведено глибокий порівняльно-правовий аналіз національного законодавства України, що стосується посередницької діяльності у спорті, а також провідних міжнародно-правових актів та норм, встановлених провідними міжнародними спортивними федераціями, зокрема Регламентом ФІФА щодо футбольних агентів (FFAR) [2] та правилами УЄФА [3].

Особливу увагу приділено ідентифікації основних прогалин та колізій у поточному правовому регулюванні. Серед ключових проблем виокремлено недостатню чіткість у процедурах ліцензування та сертифікації спортивних агентів, прогалини у встановленні їхньої фінансової та дисциплінарної відповідальності, а також механізми ефективного захисту прав та інтересів спортсменів, які часто перебувають у вразливому становищі перед агентами та клубами. Значний акцент зроблено на колізійних нормах, що виникають між імперативними вимогами міжнародного спортивного права (lex sportiva) та положеннями національного законодавства України. На основі проведеного аналізу, дана робота містить конкретні пропозиції щодо вдосконалення правової бази, зокрема шляхом обов'язкової та повної імплементації сучасних міжнародних стандартів, як-от нового Регламенту ФІФА, до внутрішнього спортивного права. Це, своєю чергою, дозволить підвищити прозорість укладення трансферних угод, мінімізувати ризики корупції у спорті [10] та забезпечити справедливе й неупереджене вирішення спорів за участю агентів, включаючи звернення до Спортивного арбітражного суду (CAS) [5].

Ключові слова: спортивний агент, правове регулювання, професійний спорт, ліцензування, спортивне право, договір, спортсмен, корупція у спорті, CAS.

IVASHCHENKO S.M., YOPA T.V., IVASHCHENKO V.S., SHEVCHENKO A.M. LEGAL REGULATION OF SPORTS AGENTS IN UKRAINE AND INTERNATIONAL STANDARDS

This research is dedicated to a comprehensive analysis of the legal framework governing the operation of sports agents as indispensable and key actors within professional sports legal relationships. The urgency of this study stems from the increasing economic importance of the sports industry and the pressing need to ensure the transparency, ethical conduct, and overall effectiveness of agency activities, which directly impact athletes' careers and the financial sustainability of sports clubs. The paper conducts a detailed comparative legal analysis of both Ukrainian national legislation pertaining to intermediary activities in sports and the leading international legal instruments and rules

established by major international sports federations, particularly the FIFA Football Agent Regulations (FFAR) and UEFA rules. Specific focus is placed on identifying the main lacunae and conflicts of law within the current regulatory environment. Among the key problems highlighted are the lack of clarity in the procedures for licensing and certification of sports agents, gaps in establishing their financial and disciplinary liability, and the mechanisms for effective protection of the rights and interests of athletes, who are often in a vulnerable position relative to agents and clubs. A significant part of the discussion centers on the conflicts between the imperative norms of international sports law (*lex sportiva*) and the provisions of domestic Ukrainian legislation. Based on the analysis, the article provides concrete recommendations for improving the national legal framework, specifically through the mandatory and full implementation of modern international standards, such as the new FIFA Regulations, into domestic sports law. This implementation is argued to be crucial for increasing transparency in transfer agreements, minimizing the risks of corruption in sport, and ensuring fair and impartial dispute resolution involving agents, including access to the Court of Arbitration for Sport (CAS).

Key words: sports agent, legal regulation, professional sport, licensing, sports law, contract, athlete, corruption in sport, CAS.

Актуальність теми

Правове регулювання діяльності спортивних агентів є однією з найбільш динамічних і водночас проблемних сфер сучасного спортивного права. Глобальна комерціалізація професійного спорту, особливо футболу, баскетболу та хокею, призвела до багаторазового зростання фінансових потоків у цій індустрії. Спортивний агент перетворився з простого посередника на ключового суб'єкта, який формує ринкову вартість спортсмена, веде переговори щодо контрактів, забезпечує трансфери між клубами та відповідає за управління іміджем та фінансами своїх клієнтів. Саме тому діяльність спортивних агентів набула критичної значущості для функціонування всього професійного спорту.

В умовах, коли вартість трансферних угод може сягати сотень мільйонів, а розмір агентських комісій часто перевищує розумні межі, виникає гостра необхідність у належному правовому оформленні цих відносин. Недостатнє регулювання, або його фрагментарність, створює сприятливе середовище для розвитку так званого «тіньового ринку» агентських послуг. Це виявляється у недобросовісній конкуренції, «переманюванні» молодих спортсменів, подвійному представництві інтересів (коли агент одночасно працює на гравця і клуб), а також у виникненні корупційних ризиків, пов'язаних із відмиванням коштів, незаконними виплатами та маніпуляціями трансферними операціями.

Ці негативні явища не лише підривають принципи «Fair Play» та етику спорту, але й завдають прямої шкоди економічним інтересам спортсменів, клубів та федерацій. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю обґрунтування чітких, прозорих та уніфікованих правових механізмів, які б ефективно ліцензували, контролювали та притягували до відповідальності спортивних агентів, забезпечуючи при цьому

надійний захист прав найбільш вразливих учасників – спортсменів, особливо неповнолітніх [9].

Стан наукової розробки проблеми

Проблема правового регулювання агентської діяльності у спорті є предметом постійної уваги як у вітчизняній, так і у зарубіжній юридичній доктрині, що свідчить про її міждисциплінарний та комплексний характер.

Наразі, у вітчизняній науці окремі аспекти агентської діяльності вивчалися в контексті цивільно-правового регулювання договірних відносин у сфері послуг. Дослідження українських науковців, таких як С.Я. Фурса, В.М. Коссака, присвячені загальним питанням посередництва та доручення. Проте, праці, які б комплексно аналізували специфіку спортивного агентського договору, його відповідність міжнародним спортивним регламентам та національному законодавству, є нечисленними. Серед вчених, що торкалися окремих питань спортивного права (наприклад, О.В. Мороз, О.В. Скакун), акцент часто зміщується на трудові чи договірні відносини між спортсменом і клубом, залишаючи діяльність агентів на периферії уваги.

В свою чергу, зарубіжна юридична доктрина є значно глибшою та більш спеціалізованою. Праці таких провідних фахівців у галузі *lex sportiva*, як Джеймс Невін (James Nevin) [4], Люсьєн Буавер (Lucien Bourgeois), Крістофер Еліот (Christopher Elliott) детально аналізують еволюцію правил ФІФА/УЄФА, механізми ліцензування, питання юрисдикції Спортивного арбітражного суду (CAS) щодо агентських спорів. Зокрема, значна увага приділена аналізу FIFA Football Agent Regulations (FFAR) 2023 року [2] та її впливу на глобальний трансферний ринок, а також проблематиці *Tapping-up* та *poaching* молодих талантів.

Незважаючи на значний науковий доробок, узагальнюючі праці вітчизняних вчених, які б забезпечили системний та комплексний аналіз правового поля агентської діяльності в Україні,

з урахуванням новітніх міжнародних регламентів (зокрема, з питань повернення до обов'язкового ліцензування агентів та обмеження комісійної винагороди), наразі відсутні. Особливо нерозв'язаною частиною загальної проблеми залишається питання ефективної імплементації цих міжнародних норм у національне право України, а також усунення колізій між публічно-правовими засадами національного законодавства та приватно-правовими нормами спортивних федерацій.

Мета та завдання дослідження

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі правових засад функціонування спортивних агентів як важливих суб'єктів правовідносин у професійному спорті, і, на цій основі, у розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства України у сфері регулювання агентської діяльності.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- Проаналізувати сутність, правову природу та функції спортивного агента в умовах комерціалізації професійного спорту.
- Дослідити еволюцію міжнародно-правового регулювання агентської діяльності, зокрема провідні регламенти ФІФА та УЄФА.
- Провести порівняльно-правовий аналіз норм національного законодавства України, що регулюють посередницьку діяльність у спорті, з міжнародними стандартами.
- Виявити основні проблеми правового регулювання, включаючи питання ліцензування, відповідальності агентів та захисту прав спортсменів.
- Обґрунтувати необхідність та механізми імплементації Регламенту ФІФА щодо футбольних агентів до внутрішнього спортивного права України.
- Сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення національної правової бази для підвищення прозорості та ефективності агентської діяльності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення агентської (посередницької) діяльності у професійному спорті.

Предметом дослідження є:

- нормативно-правові акти України, що регулюють агентську діяльність у сфері спорту.
- міжнародно-правові акти та регламенти міжнародних спортивних федерацій (ФІФА, УЄФА), які визначають стандарти діяльності спортивних агентів.

- договори (контракти) про надання агентських послуг, що укладаються між агентами та спортсменами/клубами.

- судова та арбітражна практика, зокрема практика Спортивного арбітражного суду (CAS) у Лозанні, щодо вирішення спорів, які виникають у сфері агентської діяльності.

Методи дослідження

Для забезпечення всебічності та об'єктивності дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів.

- Системний метод застосовувався для розгляду правового регулювання агентської діяльності як цілісної, взаємопов'язаної системи норм, що включає національні закони, підзаконні акти та регламенти міжнародних спортивних організацій.

- Порівняльно-правовий метод став ключовим для зіставлення вітчизняних норм із міжнародними стандартами (правила ФІФА/УЄФА), що дозволило виявити прогалини, колізії та визначити найбільш оптимальні шляхи імплементації міжнародного досвіду.

- Формально-юридичний метод використовувався для тлумачення змісту нормативно-правових приписів, визначення їх юридичної сили та сфери застосування, а також для формування чітких дефініцій основних понять (спортивний агент, агентський договір, ліцензування).

- Методи аналізу та синтезу застосовувалися для розчленування складного правового матеріалу (аналіз) на окремі складові (наприклад, аналіз питань ліцензування, відповідальності, етичних норм) та для подальшого об'єднання отриманих результатів у загальні висновки (синтез) та розробки комплексних пропозицій.

- Історичний метод був залучений для дослідження еволюції правового регулювання агентської діяльності від перших спроб контролю з боку ФІФА до сучасного Регламенту 2023 року, що дозволило простежити причини виникнення ключових проблем.

Мета та завдання дослідження

З огляду на виявлену актуальність проблеми, необхідність усунення правових колізій та заповнення прогалин у національній нормативній базі, метою цієї статті є проведення ґрунтовного та системного комплексного аналізу чинного правового регулювання агентської діяльності у професійному спорті на національному та міжнародному рівнях. На основі цього аналізу ставиться завдання розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо його суттєвого вдосконалення, що в кінцевому підсумку має забезпечити підвищення прозорості,

зниження корупційних ризиків та надійний захист інтересів усіх суб'єктів спортивних правовідносин, особливо самих спортсменів.

Досягнення цієї амбітної мети вимагає послідовного вирішення низки взаємопов'язаних завдань:

- визначити правову природу та функції спортивного агента, розкриваючи його роль не лише як посередника, але і як повноправного суб'єкта спортивного права, чия діяльність потребує спеціального регулювання з урахуванням специфіки спортивної галузі.

- провести ґрунтовний порівняльно-правовий аналіз міжнародних регламентів, зокрема оновлених правил ФІФА та УЄФА, зіставивши їхні вимоги та механізми з положеннями чинного національного законодавства України для ідентифікації ключових розбіжностей.

- охарактеризувати основні елементи договору про надання агентських послуг у спорті (зокрема, його істотні умови, права та обов'язки сторін), а також детально розкрити особливості та юридичні вимоги до його укладення та припинення, звертаючи увагу на аспекти одностороннього розірвання.

- проаналізувати механізми контролю, ліцензування та дисциплінарної відповідальності спортивних агентів, дослідивши ефективність чинних санкцій та процедур для запобігання корупції та недобросовісній практиці у сфері трансферів.

- сформулювати конкретні та обґрунтовані пропозиції щодо гармонізації вітчизняного законодавства у сфері агентської діяльності відповідно до найбільш прогресивних міжнародних стандартів, включаючи питання прямої імплементації імперативних регламентів *lex sportiva* для забезпечення єдиного правового поля.

1. Правова природа та функції спортивного агента

Інститут спортивного агента є однією з найважливіших і динамічних інституціональних складових сучасного професійного спорту, функціонування якої неможливе без чіткого та всеосяжного юридичного визначення та регулювання. Насамперед, необхідно провести детальне розмежування поняття «спортивний агент» у контексті міжнародного спортивного права (*lex sportiva*) та національного цивільного законодавства. У світовій практиці, особливо з прийняттям Регламенту ФІФА щодо футбольних агентів (FFAR) 2023 року [2], термін «футбольний агент» (*Football Agent*) набув вузькоспеціалізованого визначення: це фізична особа, яка за винагороду або безкоштовно надає послуги представництва клієнта

(спортсмена або клубу) у зв'язку з укладенням трудового договору або трансферної угоди. На відміну від цього, національне законодавство України нерідко оперує більш загальними термінами, такими як «менеджер», «представник» або «посередник», не враховуючи специфіки спортивної галузі. Ключовою відмінністю спортивного агента від інших посередників (менеджера, брокера чи іміджмейкера) є його унікальне право та функція безпосереднього супроводу укладення саме спортивних контрактів і трансферів, що підтверджується наявністю відповідної ліцензії, а його діяльність підпадає під суворе регулювання міжнародних спортивних органів.

Питання правової природи агентської діяльності залишається предметом тривалих дискусій у доктрині спортивного права. На практиці агентські відносини найчастіше кваліфікуються як змішаний (комплексний) договір, який органічно поєднує елементи різних цивільно-правових конструкцій. З одного боку, діяльність агента включає елементи договору доручення або представництва [1], оскільки він діє від імені та в інтересах клієнта (спортсмена чи клубу), ведучи переговори. З іншого боку, значна частина його роботи має характер договору про надання послуг [1], що охоплює широкий спектр: від юридичного та фінансового консалтингу до маркетингового супроводу. Аргументація позиції про змішаний характер є найбільш обґрунтованою, оскільки агент забезпечує постійний та комплексний супровід професійної кар'єри клієнта, що виходить за рамки разового посередництва. Додатково, високий ступінь імперативного регулювання з боку міжнародних федерацій, яке встановлює ліцензійні вимоги, обмеження комісійних та механізми контролю, надає цій діяльності значного публічно-правового елементу, підкреслюючи її суспільну важливість.

Сфера діяльності спортивних агентів є надзвичайно широкою та багатофункціональною. Центральною функцією є супровід трансферів та укладення трудових (спортивних) контрактів. Це вимагає від агента експертних знань у галузі трудового, спортивного та податкового права, а також вміння вести складні багатосторонні переговори для узгодження всіх істотних умов контракту. Крім того, агент виконує критично важливу комерційну функцію: він займається пошуком спонсорів, укладенням рекламних, іміджевих та ліцензійних контрактів, забезпечуючи максимальну монетизацію позаспортивного потенціалу клієнта. Важливим напрямом є юридичний та фінансовий консалтинг, що включає

податкове планування, управління активами та представництво інтересів спортсмена у спорах перед національними та міжнародними юрисдикціями, включно зі Спортивним арбітражним судом (CAS) [5].

Особливої уваги та найсуворішого правового регулювання заслуговують особливості роботи з неповнолітніми спортсменами [9]. Тут діяльність агента підпадає під посиленій контроль міжнародних федерацій (зокрема, ФІФА) та органів опіки і піклування, оскільки пріоритетом є захист прав та інтересів дитини від недобросовісної комерціалізації. Здійснення будь-яких угод з неповнолітніми спортсменами вимагає обов'язкової участі законних представників та суворого дотримання норм про дієздатність, а також дотримання вікових обмежень на міжнародні трансфери.

Історико-правове становлення інституту спортивних агентів відображає його еволюцію від неформального посередництва до суворо регламентованої системи. У 1990-х роках були зроблені перші спроби регулювання з боку ФІФА, які виявилися не до кінця ефективними. Період з 2015 по 2022 рік, коли ФІФА тимчасово відмовилася від обов'язкового ліцензування на користь простої реєстрації, призвів до значної дестабілізації ринку: збільшення кількості некваліфікованих посередників, зростання непрозорості транзакцій та посилення конфліктів інтересів. Кульмінацією цієї еволюції стало запровадження FFAR 2023 року [2], який повернув обов'язкове ліцензування через іспити, встановив фіксовані обмеження на розмір комісійної винагороди (з метою захисту спортсменів з меншими доходами) та створив централізовану систему клірингової палати для моніторингу фінансових потоків. Формування цих міжнародних правил було невіддільне від ключових міжнародних прецедентів, включаючи рішення вищих судових інстанцій ЄС, які завжди підкреслювали необхідність забезпечення справедливої конкуренції, фінансової прозорості та безумовного захисту слабшої сторони – спортсмена – у професійних правовідносинах. Таким чином, сучасний спортивний агент є продуктом багаторічних спроб спортивного права знайти баланс між потужними комерційними інтересами та необхідністю дотримання етичних і правових стандартів.

2. Міжнародно-правове регулювання агентської діяльності

Міжнародне правове регулювання агентської діяльності у професійному спорті є втіленням концепції *lex sportiva* – автономної системи норм,

що встановлюються міжнародними спортивними федераціями та мають обов'язкову силу для всіх її учасників. Ключовим актом у цій сфері є Регламент ФІФА щодо футбольних агентів (FFAR), прийнятий у 2023 році [2], що знаменує собою повернення до жорсткого централізованого контролю. FFAR встановлює суворі вимоги до ліцензування: потенційні агенти зобов'язані успішно скласти спеціалізований іспит, що підтверджує їхню кваліфікацію та знання Регламенту, а також мати обов'язкове професійне страхування відповідальності для покриття можливих збитків клієнтів. Ці заходи спрямовані на підвищення якості послуг та відсіювання некваліфікованих посередників, які спричинили хаос на ринку у попередні роки. Центральним інструментом захисту спортсменів є запровадження системи комісійної винагороди (*fee cap*). Регламент чітко обмежує розмір комісії, яку агент може отримати, встановлюючи його у відсотках від річного доходу спортсмена: для високооплачуваних гравців вона становить близько 6–10%, тоді як для спортсменів з нижчим доходом застосовується знижена ставка (як правило, не більше 3%). Ці обмеження спрямовані на запобігання надмірному фінансовому тягарю, особливо для молодих та менш відомих гравців. Важливу роль у забезпеченні правопорядку відіграє Спортивний арбітражний суд (CAS) у Лозанні [5], який є найвищою інстанцією для вирішення спорів, що виникають між агентами, клубами та спортсменами, забезпечуючи уніфіковане тлумачення та застосування міжнародних спортивних регламентів.

Регулювання агентської діяльності в інших видах спорту, особливо в північноамериканських професійних лігах (НХЛ, НБА), демонструє відмінний підхід, що ґрунтується на моделі колективних переговорів (Collective Bargaining Agreement, CBA) [11]. На відміну від футболу, де норми встановлюються федерацією (ФІФА), у НХЛ та НБА ключові вимоги до агентів є результатом домовленостей між лігою та профспілкою гравців. Це призводить до встановлення особливостей у регулюванні, де профспілка (наприклад, NBPA для НБА) бере на себе функцію ліцензування та сертифікації агентів. Така модель забезпечує сильніший вплив гравців на формування правил, включаючи встановлення стандартних контрактів та механізмів вирішення спорів. Для порівняльного розуміння ключових вимог до агентів ФІФА та НБА можна виділити наступні критерії. ФІФА вимагає складання глобального іспиту та дотримання єдиного *fee cap* для всього світу. Натомість, в НБА агенти повинні бути сертифіковані

профспілкою, а їхня комісія хоч і обмежена, але рамки регулюються внутрішніми документами профспілки та СВА. Таким чином, якщо ФІФА застосовує імперативний та централізований підхід, то НБА та НХЛ використовують децентралізовану модель, що базується на саморегулюванні та балансі сил між лігою та профспілкою.

Одним із найбільш критичних аспектів міжнародного регулювання є запобігання конфлікту інтересів та корупційним ризикам. Основна увага приділяється правилу "*Dual Representation*" (подвійного представництва), яке означає ситуацію, коли агент одночасно представляє інтереси гравця та клубу в одній і тій же угоді. FFAR 2023 року запроваджує суворі обмеження на подвійне представництво або навіть його пряму заборону (за винятком чітко визначених винятків та лише за наявності письмової згоди сторін), оскільки ця практика є головним джерелом конфлікту інтересів, де агент може отримати вигоду за рахунок слабшої сторони. Крім того, міжнародні регламенти активно впроваджують механізми фінансової прозорості та боротьби з відмиванням коштів. FFAR вимагає обов'язкового використання Клірингової палати ФІФА (FIFA Clearing House) [7] для обробки та розподілу всіх трансферних платежів, включаючи агентські комісії. Цей централізований механізм дозволяє ФІФА контролювати фінансові потоки, ідентифікувати підозрілі транзакції та запобігати використанню трансферних угод для відмивання грошей, значно підвищуючи загальну прозорість трансферного ринку.

3. Правове регулювання агентської діяльності в Україні та шляхи його вдосконалення

На відміну від високорегламентованої міжнародної системи *lex sportiva*, національна нормативно-правова база України не містить єдиного, спеціалізованого акта, який би комплексно регулював діяльність спортивних агентів. Натомість, правове оформлення агентських відносин у спорті відбувається шляхом застосування загальних норм Цивільного кодексу України (надалі – ЦКУ) [1]. Діяльність спортивного агента здебільшого кваліфікується як договір доручення (якщо агент діє від імені клієнта) або договір про надання послуг (у частині консультативних та маркетингових послуг). Така ситуація створює значну правову невизначеність, оскільки загальні норми не враховують унікальну специфіку спортивних відносин, як-от обмеження на розмір комісійної винагороди чи необхідність дотримання міжнародних трансферних вікон. Ключовий акт у сфері –

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [6] – практично не містить прямого регулювання діяльності спортивних агентів чи посередників. У ньому відсутні визначення цього суб'єкта, вимоги до ліцензування, механізми контролю та відповідальності, що створює велику прогалину. Як наслідок, судова практика в Україні щодо оскарження договорів із спортивними агентами є вкрай розрізненою та спирається виключно на загальні положення цивільного права. Спори переважно розглядаються в судах загальної юрисдикції, які, не маючи експертних знань у спортивному праві, часто не спроможні належним чином оцінити легітимність застосування міжнародних спортивних регламентів (як-от правила ФІФА чи УЄФА) або захистити спортсмена як слабшу сторону від надмірно високих комісійних. Ця ситуація підтверджує критичну необхідність спеціалізації правового поля.

З огляду на відсутність спеціалізованого закону, договір про надання агентських послуг в українському спорті набуває особливого значення, виступаючи основним регулятором взаємовідносин. Його істотні умови визначаються загальними нормами ЦКУ, але мають враховувати специфіку міжнародних регламентів. До таких умов належать: чітке визначення предмета договору (зокрема, які саме послуги – трансфер, спонсорство, консалтинг – надаються), строк його дії (який часто прив'язаний до терміну дії трудового контракту спортсмена), а також розмір та порядок виплати винагороди. Через відсутність національного *fee cap*, розмір комісії часто визначається довільно, що може призводити до зловживань. Однією з найбільш гострих проблем є визначення належної юрисдикції для вирішення спорів. Міжнародні спортивні федерації вимагають включення до контрактів арбітражних застережень, що передбачають розгляд спорів у Спортивному арбітражному суді (CAS) у Лозанні [5] або в арбітражних органах самої федерації. Однак, у внутрішніх контрактах між українськими сторонами можуть бути передбачені суди України, що створює колізію: спортсмен несе ризик того, що міжнародний орган не визнає рішення українського суду, або навпаки. Це питання особливо актуальне в контексті юридичного захисту прав спортсменів у разі недобросовісності агента. За відсутності національних дисциплінарних механізмів, спортсмен змушений покладатися лише на загальний судовий захист, який є тривалим і часто неефективним, або звертатися до міжнародних органів, доступ до яких фінансово та організаційно ускладнений.

Вдосконалення правового регулювання агентської діяльності в Україні вимагає рішучих кроків у напрямку гармонізації з міжнародними стандартами. Як пропозиція *de lege ferenda* (змін до чинного законодавства), є необхідність запровадження спеціалізованого підзаконного акта або, що більш ефективно, окремого розділу в Законі України «Про фізичну культуру і спорт» [6], який був би повністю присвячений ліцензуванню та діяльності спортивних агентів. Цей акт має чітко встановити визначення, вимоги до кваліфікації та, найголовніше, механізми контролю. Ключовим кроком має стати створення національного реєстру спортивних агентів за прикладом ФІФА (*FIFA Agent Platform*). Такий реєстр повинен вестися Міністерством молоді та спорту України або відповідними Національними спортивними федераціями. Він забезпечить прозорість ринку, дозволяючи спортсменам та клубам перевіряти статус агента, наявність його ліцензії та страхового покриття. Нарешті, для ефективної боротьби зі зловживаннями та захисту прав спортсменів, критично важливим є впровадження механізмів дисциплінарної відповідальності агентів. Ця функція може бути делегована або Міністерству молоді та спорту України, або відповідним національним федераціям (залежно від виду спорту), які матимуть право накладати санкції, аж до призупинення чи анулювання ліцензії, за порушення етичних або фінансових норм. Впровадження цих заходів дозволить суттєво підвищити ефективність та прозорість агентської діяльності, мінімізуючи корупційні ризики в українському спорті.

Результати дослідження

Результати проведеного комплексного дослідження дозволили досягти поставленої мети та сформулювати низку вагомих наукових висновків. Детально встановлено правову природу спортивного агента, визначено його як суб'єкта змішаного договірної типу, чия діяльність перебуває під безумовним впливом автономної міжнародної системи *lex sportiva* [4]. Порівняльно-правовий аналіз міжнародних регламентів ФІФА (FFAR 2023 р. [2]) та правил північноамериканських ліг (НБА) [11] чітко засвідчив глобальну тенденцію до посилення контролю, запровадження жорстких вимог до ліцензування, фіксованих обмежень на комісійну винагороду (*fee cap*) та створення централізованих механізмів фінансової прозорості (FIFA Clearing House [7]) для запобігання корупції та конфліктам інтересів. Аналіз національного законодавства України показав, що спроби регулювання агентських відносин виключно через загальні норми Цивільного кодексу України [1]

є методологічно та практично неспроможними. Повна відсутність спеціалізованого регулювання, а також нерегульованість питань ліцензування, дисциплінарної відповідальності та юрисдикції спорів у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» [6] підтвердила висунуту у Вступі гіпотезу про недостатність наявної правової бази. Наразі, ключовий висновок дослідження полягає у доведенні критичної необхідності негайної імplementації міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство. Лише шляхом запровадження спеціалізованого підзаконного акта, створення національного реєстру агентів та чітких механізмів дисциплінарної відповідальності, Україна зможе ефективно захистити права та інтереси своїх спортсменів, підвищити прозорість трансферної діяльності та гармонізувати національне спортивне право з вимогами світової спортивної спільноти.

Висновки

За результатами проведеного дослідження правового регулювання агентської діяльності у професійному спорті, сформульовано низку висновків, які відповідають поставленій меті та завданням:

- **Правова природа та функції агента.** Встановлено, що спортивний агент виконує комплексну функцію професійного посередника, яка не обмежується разовим представництвом, а охоплює постійний кар'єрний, фінансовий та маркетинговий супровід спортсмена. Його діяльність має змішану правову природу, поєднуючи елементи договору доручення та надання послуг [1], а також значний публічно-правовий елемент через суворе імперативне регулювання міжнародних федерацій.

- **Прогалини національного законодавства.** Виявлено істотні прогалини у національному законодавстві України, яке не містить відповідного нормативного регулювання агентської діяльності. Натомість, міжнародні організації, як-от ФІФА, мають деталізовані регламенти, що передбачають обов'язкове ліцензування, фіксовані обмеження комісій та чіткі механізми контролю за фінансовими потоками, що створює значну невідповідність між *lex sportiva* та внутрішнім правом.

- **Проблемні аспекти регулювання.** Основними проблемними аспектами національного правового поля є відсутність обов'язкового ліцензування спортивних агентів, що призводить до дестабілізації ринку некваліфікованими посередниками, а також відсутність чітких законодавчих обмежень розміру комісійної винагороди, що створює ризики експлуатації спортсменів.

• Необхідність гармонізації. Обґрунтовано критичну необхідність гармонізації національних правил із Регламентом ФІФА 2023 року [2] та іншими провідними міжнародними стандартами. Така імплементація є запорукою забезпечення прозорості укладення трансферних угод, зменшення корупційних ризиків [10] та уникнення колізій юрисдикцій при вирішенні спорів у міжнародному Спортивному арбітражному суді (CAS) [5].

• Конкретні пропозиції *de lege ferenda*. Сформульовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення вітчизняної правової бази, які

включають запровадження спеціалізованого підзаконного акта або розділу в Законі «Про фізичну культуру і спорт» [6], створення єдиного національного реєстру спортивних агентів (за аналогією з *FIFA Agent Platform*) та впровадження ефективного механізму дисциплінарного контролю при Міністерстві молоді та спорту України чи національних федераціях. Реалізація цих пропозицій є ключовою для захисту інтересів українських спортсменів та інтеграції вітчизняного спортивного права у світовий правовий простір.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 2003, № 40-44, ст. 356.
2. FIFA Football Agent Regulations (FFAR). Zurich: FIFA, 2024. [URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1e7b741fa0fae779/original/FIFA-Football-Agent-Regulations.pdf>]
3. UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations (Edition 2023). Nyon: UEFA, 2023. [URL: <https://fcl.uaf.ua/files/documents/fs-toolkit-en-2023-24-3.pdf>]
4. Nevin, J. *Lex Sportiva and the Court of Arbitration for Sport*. Springer, 2017.
5. Statutes of the Court of Arbitration for Sport (CAS). Lausanne: CAS. [URL: <https://www.tas-cas.org/en/icas/code-icas-statutes.html>]
6. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (із змінами). Відомості Верховної Ради України. 2010. № 7
7. FIFA Clearing House (FCH). [URL: <https://fifaclearinghouse.org/>]
8. Gazzoli, A. *The Role of the Agent in the Professional Sports World: A Legal Perspective*. T.M.C. Asser Press, 2018.
9. FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players (RSTP). Article 19: Protection of Minors. Zurich: FIFA, 2024.
10. Convention on the Manipulation of Sports Competitions. Council of Europe Treaty Series – No. 215. Macolin, 2014.
11. NBPA Regulations Governing Agent (current version). National Basketball Players Association (NBPA).

REFERENCES:

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy (zi zminamy). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003, No. 40-44, st. 356.
2. FIFA Football Agent Regulations (FFAR). Zurich: FIFA, 2023. [URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1e7b741fa0fae779/original/FIFA-Football-Agent-Regulations.pdf>]
3. UEFA Club Licensing and Financial Sustainability Regulations (Edition 2023). Nyon: UEFA, 2023. [URL: <https://fcl.uaf.ua/files/documents/fs-toolkit-en-2023-24-3.pdf>]
4. Nevin, J. *Lex Sportiva and the Court of Arbitration for Sport*. Springer, 2017.
5. Statutes of the Court of Arbitration for Sport (CAS). Lausanne: CAS. [URL: <https://www.tas-cas.org/en/icas/code-icas-statutes.html>]
6. Zakon Ukrainy «Pro fizychnu kulturu i sport» (iz zminamy). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2010. No. 7
7. FIFA Clearing House (FCH). (Ofitsiina informatsiia FIFA pro tsentralizovanu systemu klirynhovoї palaty).
8. Gazzoli, A. *The Role of the Agent in the Professional Sports World: A Legal Perspective*. T.M.C. Asser Press, 2018.
9. FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players (RSTP). Article 19: Protection of Minors. Zurich: FIFA, 2024.
10. Convention on the Manipulation of Sports Competitions. Council of Europe Treaty Series – No. 215. Macolin, 2014.
11. NBPA Regulations Governing Agent (current version). National Basketball Players Association (NBPA).

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025